

Palestina: Tilbudet til barn med autisme på Vestbredden – har det endret seg siden 2014?

- Hvilke tilbud finnes for barn med autisme på Vestbredden i dag?
- Finnes det et skoletilbud til barn med autisme?
- Er de eksisterende tilbudene tilgjengelige for alle?
- Har tilbudet bedret seg siden Landinfo sist publiserte en respons om dette i 2014?

Bakgrunn

Landinfo publiserte i 2014 en respons om tilbudet til barn med autisme¹ på Vestbredden. Responsen viste at det er få tilbud til denne gruppen og stor mangel på faglig kompetanse på autisme både i helse- og skolevesen. Dertil kom det frem at fravær av tilbud, sosial stigmatisering og mangel på kunnskap gjør at mange barn med autisme er henvist til omsorg og pleie av sin egen familie i hjemmet.

Denne responsen forsøker å belyse hvorvidt situasjonen har endret seg nevneverdig fra 2014 til i dag.

Det er begrenset med kildemateriale om dette temaet, men det foreligger en rapport fra An-Najah National University i Nablus (Shawahna 2017) som i stor grad bekrefter det bildet Landinfo presenterte i 2014. Responsen bygger også på samtale og e-post-korrespondanse med Ferdoos Al-Issa ved Bethlehem universitet i oktober/november 2020. Al-Issa er førsteamanuensis i psykisk helse og psykoterapi, og har mange års forskningserfaring på temaet psykisk helse for barn og unge i Palestina. Hun er leder for samfunnsvitenskapelig institutt ved universitetet, og koordinerer også et masterprogram i sosialarbeid (Master in Social Work).

¹ Det er stor variasjon innen autismspekteret. I dette notatet benyttes begrepet 'autisme' om alle diagnoser som faller innenfor spekteret av autismedforstyrrelser. På engelsk benyttes begrepet Autism Spectrum Disorders (ASD), mens autismspekterforstyrrelser (ASF) brukes på norsk (Helsebiblioteket.no 2019).

Landinfo har også snakket med representanter for Helsedepartementet i Ramallah om tilbudet til barn med autisme. Under en informasjonsinnhentingsreise til Vestbredden i 2016 møtte vi viseminister Dr. Asad Ramlawi og direktøren for internasjonale relasjoner, Maria Yousef al-Aqra. Ellers har vi benyttet informasjon fra åpne, nettbaserte kilder.

Eksisterende tilbud til barn med autisme

Det er i hovedsak frivillige organisasjoner og private aktører som har tilbud til barn med ulike funksjonshemninger, inkludert barn med autismspekterforstyrrelse (ASF) (Shawahna 2017, s. 2; Ferdoos al-Issa, telefonsamtale og e-post 2020).

En studie publisert i 2013, referert til i responsen fra 2014, viste bl.a. at foreldre til barn med autisme gjennomgående opplevde store problemer som følge av manglende kunnskap i skole og helsevesen og få tilrettelagte tilbud. Manglende kompetanse hos helsepersonell gjorde at barn med autisme ble feildiagnostisert eller fikk diagnosen sent i oppveksten. Barneleger og annet helsepersonell manglet kunnskap og prosedyrer for å stille ASF-diagnoser (Landinfo 2014, s. 1).

Høsten 2016 fortalte viseministeren i Helsedepartementet i Ramallah at det kun finnes enkeltstående sentre med tilbud til barn med autisme. Han la til at myndighetene ikke har kapasitet til å prioritere denne gruppen, og begrunnet det med at det ikke finnes behandling for å kurere lidelsen. Ifølge ham utgjør heller ikke barn med autisme noen stor gruppe i Palestina. Prioritet gis derfor heller til barn som lider av post-traumatisk stresssyndrom, som utgjør en langt større gruppe (møte i Ramallah november 2016).

Viseministeren la til at departementet hadde påbegynt et screening-program i Betlehem, men de erfarte at det var vanskelig å komme i kontakt med den aktuelle gruppen. Han mente dette kan skyldes at psykiske lidelser (psycho-social disorders) fortsatt er forbundet med stigma i Palestina, og at foreldre derfor unngår å oppsøke hjelp. Dersom det blir kjent at en jente har en psykisk lidelse, vil hun ikke bli gift, ble det hevdet.

Ifølge Ferdoos al-Issa (telefonsamtale oktober 2020) har ikke arbeidet med diagnostisering av barn med ASF kommet langt i Palestina. Hun mente det i stor grad skyldes manglende kompetanse og ressurser, og at man mangler gode verktøy for å diagnostisere autisme (ASF). Ifølge al-Issa passer ikke vestlige verktøy godt inn i den palestinske kulturen. Hun la til at det er et stort spekter av ASF, og at noen barn klarer seg bedre i samfunnet enn andre. Hun hevdet også, i likhet med viseministeren i Helsedepartementet, at det er et stort stigma knyttet til alle former for mentale funksjonsnedsettelse. Stigmaet, mente hun, fører til at mange vegrer seg for å søke om hjelp.

Viseministeren i Helsedepartementet erkjente (møte november 2016) at man hadde behov for langt flere spesialister og terapeuter for å behandle barn med psykiske lidelser i Palestina. Derfor satset de på å utvikle relevante utdanningsprogram ved de palestinske universitetene.

Landinfo har ved hjelp av rapporten fra An-Najah National University (Shawahna 2017), samtale med Ferdoos al-Issa og nettsøk funnet frem til flere tilbud til barn med diagnose innenfor autismspekteret. De gjeldende insitutsjonene er drevet av private og/eller ideelle aktører. Noen drives kommersielt og andre er såkalte non-for-profit. Tilbudene som presenteres baserer seg i hovedsak på institusjonenes egne beskrivelser.

Nablus

An-Najah Child Institute. Dette senteret ble etablert i 2013 i tilknytning til det medisinske fakultet ved An-Najah National University i Nablus. Instituttet tilbyr diagnostisering, behandling og rehabilitering av barn med tidlige tegn på mentale lidelser (An-Najah Child Insitute u.å.). Senteret driver også med opplæring av studenter og forskning på ASF (An-Najah Child Insitute u.å; Shawahna 2017, s. 3).

Farah Rehabilitation Center for the Disabled. Senteret driftes som en privat NGO med tilknytning til Palestinian Medical Relief Society, og ble etablert for å bedre den samlede kapasiteten på spesialisttjenester til personer med spesielle behov. Målet er å integrere personer med ulike typer funksjonshemming i samfunnet og bekjempe diskriminering (Farah Rehabilitation Center for the Disabled 2020). Senteret skal ha gjort en betydelig innsats for barn med autisme. Det opplyser en lege som i en årrekke har undervist i og skrevet om helserelaterte tema i tilknytning til Israel/Palestina-konflikten (Rothchild 2017).

Ramallah

Alpha Center. Alpha Center tar sikte på å tilby diagnostisering og rehabiliteringstjenester til barn, unge og voksne med ulike typer psykiske funksjonsnedsettelse, inkludert kognitive og adferdsmessige utfordringer. Senteret har flere program, blant annet et diagnostiserings- og rehabiliteringsprogram for barn med autisme. På senterets Facebook-side fremkommer det at programmet er designet for å tilby sammensatte og varierte tjenester til barn med ASF for å møte deres fysiske og psykiske behov for utvikling i trygge og profesjonelle omgivelser. Prosedyrer for diagnostisering og terapi skal være forskningsbasert (Alpha Center 2020).

Senteret har en spesialpedagogisk klinikk, en ergoterapeutisk klinikk og en tale- og språk-klinikk. Klinikken tilbyr konsultasjon og behandling både til barna og deres familier for å bistå dem med å takle hverdagslige utfordringer og å fremme utvikling og læring (Alpha Center 2020).

Senteret er etablert etter 2014 og fremstår som et profesjonelt tilbud. Landinfo har derfor tatt kontakt med senteret for å få informasjon om kapasitet og eventuelle kostnader knyttet til tjenestene, men har ikke fått noe svar.

Palestinian Happy Child Centre for Children with special needs. Senteret tilbyr rehabilitering, spesialundervisning og medisinske og psyko-sosiale tjenester og opplæring (PHCC u.å.).

Star Mountain Rehabilitation Center. Senteret tilbyr rehabilitering, spesialundervisning, fysioterapi og ergoterapi til personer med fysiske og mentale funksjonsnedsettelse i alle aldre (Herrnhuter Missionshilfe u.å.a). I tillegg jobber senteret med å øke forståelsen i samfunnet for denne gruppens behov og rettigheter. Opplæring og terapi til barn med autisme inngår (Shawahna 2017, s. 2-3). Senteret er registrert som en internasjonal NGO og er drevet av Herrhutmission Aid, en tysk misjonær-organisasjon (MHPSS 2013; Herrnhuter Missionshilfe u.å.b). Senteret har en operativ Facebook-side som vitner om fortsatt aktivitet.

Øst-Jerusalem

The Jerusalem Princess Basma Centre for Disabled Children. Senteret tilbyr fysioterapi, taleterapi, ergoterapi og spesialundervisning til barn med spesielle behov, inkludert barn med autisme. Senteret har ansatte med kompetanse til å behandle nettopp denne gruppe barn, inkludert taleterapeuter og ergoterapeuter (Shawahna 2017, s. 2).

Fordi senteret ligger i Øst-Jerusalem, er det i liten grad tilgjengelig for barn som bor på Vestbredden. De trenger spesialtillatelse fra Israel for å komme seg dit. I 2020 har man imidlertid, som følge av Covid-19-pandemien, i større grad tatt i bruk digitale hjelpemidler, og det tilbys nå online terapi (virtual care model). Bare i løpet av april, mai og juni 2020 har 50 familier fra Vestbredden og 7 fra Øst-Jerusalem fått opplæring og terapi på denne måten (JPBC 2020, s. 5). Det å gi barna terapi i sine egne hjemlige omgivelser har vist seg å ha mange fordeler, og senteret planlegger å fortsette med dette gitt at de klarer å fremskaffe nok ressurser til det (JPBC 2020, s. 10).

Tulkarem

Children with autism & learning disabilities society. Senteret, som er etablert i Tulkarem, nord på Vestbredden, er en frivillig organisasjon som tilbyr ulike typer terapeutisk behandling, inkludert taleterapi og ergoterapi til barn med autisme (Children with autism & learning disabilities society 2020). Ifølge senterets nettsider samarbeider de med Wojoo Center i programmet for barn med autisme. Landinfo har sendt en henvendelse til Wojoo-senteret og bedt om mer informasjon, men har ikke mottatt svar.

Betlehem/Beit Jala

Lifegate Center. I henhold til senterets nettside tilbys tidlig støtte og omsorg for inntil 35 barnehagebarn, opptrening av rundt 30 barn og unge med fysiske og psykiske funksjonshemminger og skolegang for 60 elever i tilsvarende situasjon. Senteret opplyser å ha kompetente og erfarne arabiske og tyske spesialister i staben (Lifegate Rehabilitation 2020). Ferdoos al-Issa (telefonsamtale oktober 2020) mente senteret for tiden behandler ni barn med autisme.

Skoletilbud til barn med autisme

I henhold til en lov fra 1998 har alle barn uavhengig av funksjonsgrad rett til skolegang i Palestina (Shawahna 2017, s. 3). En survey utført av det palestinske statistiske sentralbyrået i 2011 (gjengitt i Shawahna 2017, s. 3) viste imidlertid at kun én av tre barn over 15 år med nedsatt funksjonsevne noen gang hadde gått på skole. Undersøkelsen viste også at blant dem som hadde gått på skole, droppet én av fem ut på grunn av sin funksjonsnedsettelse.

Avhengig av funksjonsgrad kan barn med autisme enten gå på vanlige offentlige skoler eller på privatskoler med spesialundervisning. Enkelte av institusjonene som er nevnt over, har ulike opplæringstilbud til barn med autisme. Noen av dem klarer også å integrere velfungerende autister inn i vanlige skoleklasser.

Av de nevnte sentrene er det, så vidt Landinfo kan forstå, An-Najah Child Institute, Jerusalem Princess Basma Centre og Lifegate Center som har skolerettede tilbud. Andre sentre oppgir å tilby spesialundervisning uten å presisere hva det innebærer.

An-Najah Child Institute drifter en barnehage med Montessorri-pedagogikk for barn med ASF. Barn med høy funksjonsgrad blir senere integrert i ordinære skoleklasser med normalt funksjonsnivå (Shawahna 2017, s. 3).

Jerusalem Princess Basma Centre for Disabled Children tilbyr spesialundervisning til barn med autisme. Skolen har 460 elever, hvorav 38 % har spesielle behov. Skolen har en egen enhet for barn med autisme, men er kun tilgjengelig for barn fra Jerusalem distrikt (JPBC 2020, s. 16).

Rapporten fra An Najah National University nevner ellers Friends school i Ramallah, som inkluderer enkelte barn med autisme i sine ordinære skoleklasser (Shawahna 2017, s. 4). Friends school er en kristen privatskole som driftes av palestinske kvekere, og en del av skolens undervisningsfilosofi går ut på å styrke lærutbytte og selvtilliten til barn med lærevansker (Ramallah Friends school 2020a og 2020b).

Skolen har ikke kapasitet til å ta inn flere enn tre elever med læreversker per år på barnehagenivået for 4-åringer (Ramallah Friends school 2020b). Nettsiden sier ingenting om andelen elever med læreversker på høyere klassetrinn, men oppgir at opptak skjer på bakgrunn av opptaksprøver og søknadsbrev som omhandler elevens motivasjon.

Ifølge Ferdoos al-Issa (telefonsamtale oktober 2020) er stigmaet knyttet til barn med psykiske funksjonshemninger en grunn til at få barn med ASF går på skole, og i stedet holdes hjemme. I tillegg påpekte hun at det er vanskelig å sende barnet sitt langt av gårde for å gå på skole. Spesialskolene ligger gjerne langt fra der familien bor.

Vanlige skoler har vanligvis ikke kapasitet til å undervise barn med særskilte behov, ifølge al-Issa. De har knapt nok ressurser til de andre elevene. I tillegg, mente hun, vil barn med ASF bli utsatt for mobbing av andre elever.

På spørsmål om det ville vært bedre for barna å gå på privatskole, svarte al-Issa at det krever opptaksprøver som mange barn med ASF ikke har kapasitet til å gjennomføre. Dertil er private skoler for kostbart for mange familier, og dermed mindre tilgjengelig.

Skolemyndighetene har de siste årene innsett at det er behov for å inkludere flere i skolen, og har gitt løfter om å øke innsatsen for å utdanne flere lærere med spisskompetanse på opplæring av barn med autisme (Shawahna 2017, s. 4). Innsatsen må imidlertid styrkes ytterligere for å nå nasjonale mål om økt diagnostisering og behandling av barn med autisme (Shawahna 2017, s. 4).

Ifølge viseministeren i Helsedepartementet (møte novemer 2016) hadde man i 2016 1200 rådgivere ved de offentlige skolene til å følge opp barn med mentale lidelser. I tillegg, nevnte han, hadde UNRWA-skolene for palestinske flyktninger 6-700 rådgivere.

Hvor tilgjengelige er tilbudene?

Som beskrevet over, finnes det noen enkeltstående tilbud, men Landinfo har ikke godt nok grunnlag til å vurdere hvor tilgjengelige de er. Først og fremst vet vi ikke hvor mange barn som er rammet av ASF, og vi vet heller ikke hvor stor kapasitet hvert senter har. I rapporten fra An-Najah National University (Shawahna 2017, s. 3) ble høye kostnader trukket frem som en barriere for å oppsøke hjelp. Den finansielle støtten familier med funksjonshemmede får, dekker angivelig ikke alle kostnadene til behandling, tester, taleterapi, etc. som foreldrene mener barna trenger (Shawahna 2017, s. 4).

Ferdoos al-Issa poengterte også at høye kostnader er et hinder for å oppsøke hjelp til diagnostisering, skolegang og tilrettelagt behandling (telefonsamtale oktober 2020).

I tillegg hevder begge kilder at det fortsatt er et stigma knyttet til psykiske lidelser og at det fører til at mange barn blir holdt hjemme og ikke gis muligheten til å få tilpasset opplæring (Shehawana 2017, s. 4; al-Issa, telefonsamtale 2020).

Veisperringer hindrer dessuten mobiliteten og gjør det krevende for familier å sende barn til spesialskoler. Dette ble trukket frem i samtalene med både viseministeren i Helsedepartementet (2016) og al-Issa (2020). For å komme til Ramallah må en gjennom israelsk-kontrollerte veisperringer som medfører store forsinkelser. For personer som bor i de såkalte C-områdene, som utgjør nær 70 % av Vestbredden, og som Israel kontrollerer fullt og helt, er tilgangen til helsetjenester spesielt dårlig (viseminister i Helsedepartementet, møte november 2016).²

Økt digitalisering av undervisning, terapi og behandling kan være en måte å hjelpe flere barn med autisme på. De eksisterende tilbudene er imidlertid for få og for ad-hoc baserte til å nå ut til alle med behov for behandling.

Er tilbudene til barn med autisme bedre enn i 2014?

Ut ifra informasjonen presentert ovenfor, er det vanskelig å vurdere om tilbudet har blitt bedre siden 2014. I henhold til rapporten fra An-Najah National Univeristy har antallet tjenestetilbud økt de siste årene, og det er også mer fokus på tilrettelegging for barn med autisme (Shahawana 2017, s. 4).

Rapporten peker imidlertid også på at mange foreldre er kritiske til kvaliteten i de eksisterende tilbudene (Shawahna 2017, s. 3).

Ifølge Ferdoss al-Issa ved Bethlehem universitet finnes det ikke noen klare indikasjoner på at tjenestetilbudet har bedret seg de siste fem årene, hverken for personer med nedsatt funksjonsevne generelt eller for barn med autisme spesielt. Hun mener det er for få gode tilbud. De tilbudene som finnes, har svært begrenset kapasitet og er ved private institusjoner. Al-Issa trakk frem Alpha Center i Ramallah som et av de bedre. Det ble, hevdet hun, etablert av en tidligere ansatt ved An-Najah Child Institute i Nablus. Barn fra andre byer enn Ramallah har imidlertid vanskeligheter med å komme dit på grunn av veisperringer. Tilbudet ved senteret i Øst-Jerusalem er også av god kvalitet, ifølge al-Issa, men det har kun vært relevant for barn med ID-registrering i Øst-Jerusalem (e-post og telefonsamtale 2020). Det er imidlertid Landinfos vurdering at dersom senterets

² I henhold til tall fra FN var nær 300 000 palestinere bosatt i C-områdene i 2014 (OCHA 2014).

satsning på behandling via digitale plattformer fortsetter, vil det kunne bety et utvidet tilbud også til barn på Vestbredden.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Alpha Center (2020). *Alpha Center. Mental health service*. Ramallah: Alpha Center. Tilgjengelig fra Facebook <https://www.facebook.com/Alphacentre.palestine/>

An-Najah Child Insitute (u.å.). *An-Najah Child Insitute*. Nablus: An-Najah National University. Tilgjengelig fra <https://fmhs.najah.edu/node/1421> [lastet ned 24. november 2020]

Children with autism & learning disabilities society (2020). *Children with autism & learning disabilities society*. Tulkarem: Children with autism & learning disabilities society. Tilgjengelig fra <http://www.calds.org/> [lastet ned 23. november 2020]

Farah Center for Rehabilitation (2020). *Farah Center for Rehabilitation*. Nablus: Farah Center for Rehabilitation. Tilgjengelig fra Facebook: <https://www.facebook.com/Farah.center.PMRS/>

Helsebiblioteket.no (2019, 18. februar). *Autisme og autismespekterforstyrrelser (ASF)*. *Helsebiblioteket.no*. Tilgjengelig fra <https://www.helsebiblioteket.no/pasientinformasjon/nevrologi/autisme> [lastet ned 17. november 2020]

Herrhuter Mission hilfe (u.å.a.). *Länder und projecte. Sternberg [Star Mountain] Palästina*. Bad Boll: Herrnhuter Mission hilfe. Tilgjengelig fra <https://www.herrnhuter-missionshilfe.de/laender/palaestina/sternberg> [lastet ned 20. november 2020]

Herrhuter Mission hilfe (u.å.b.). *Über uns*. Bad Boll: Herrnhuter Mission hilfe. Tilgjengelig fra <https://www.herrnhuter-missionshilfe.de/ueber-uns> [lastet ned 20. november 2020]

- JPBC, dvs. Jerusalem Princess Basma Center (2020, 30. juni). *New phase of rehabilitation. Summer Newsletter 2020*. Jerusalem: Jerusalem Princess Basma Center. Tilgjengelig fra <http://www.basma-centre.org/new-phase-of-rehabilitation/> [lastet ned 16. november 2020]
- Landinfo (2014). *Palestina: Tilbud til autistiske barn på Vestbredden*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/04/Palestina-Respons-Tilbud-til-autistiske-barn-p%C3%A5-Vestbredden-131112.pdf> [lastet ned 20. november]
- Lifegate Rehabilitation (2020, 4. oktober). *Lifegate opens Lebenstore for children and adolescents with disabilities in Beit Jala near Bethlehem (West Bank)*. Beit Jala: Lifegate Rehabilitation. Tilgjengelig fra <http://lifegate-reha.de/home/> [lastet ned 17. november 2020]
- MMHPS, dvs. Mapping Mental Health & Psychosocial Support (2013). *Service providers in the West Bank*. Beit Sahour: MMHPS. Tilgjengelig fra <http://mhps.ps/en/organization/star-mountain-rehabilitation-center/UosO859p7oc=> [lastet ned 17. november 2020]
- OCHA (2014, 5. mars). *In the Spotlight: Area C Vulnerability Profile*. Jerusalem: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.ochaopt.org/content/spotlight-area-c-vulnerability-profile> [lastet ned 26. november 2020]
- PHCC, dvs. Palestinian Happy Child Centre for children with special needs (u.å.). *What we do*. Ramallah: Palestinian Happy Child Centre for children with special needs. Tilgjengelig fra <http://www.phcc-pal.org> [lastet ned 16. november 2020]
- Ramallah Friends school (2020a). *About us*. Ramallah: Ramallah Friends school. Tilgjengelig fra <https://www.rfs.edu.ps/en/page/about-us?p=about-us> <https://www.rfs.edu.ps/en> [lastet ned 23. november 2020]
- Ramallah Friends School (2020b). *Ramallah Friends School Learning Support Policy*. Ramallah: Ramallah Friends school. Tilgjengelig fra <https://www.rfs.edu.ps/uploads/files/Learning%20Support%20Policy.pdf> [lastet ned 23. november 2020]
- Rothchild, A. (2017, 15. februar). Farah Center: Big accomplishments, minimal resources – January 15, 2017. *Alice Rothchild. Pysician, author, activist, filmmaker* [blogg]. Tilgjengelig fra <https://alicerothchild.com/2017/02/farah-center-big-accomplishments-minimal-resources-january-15-2017/> [lastet ned 23. november 2020]
- Shawahna, R. (2017). Palestine and Autism. I Volkmar, F. R. (red), *Encyclopedia of Autism Spectrum Disorders, DOI*. Tilgjengelig fra https://staff.najah.edu/media/scientific-research/books/2018/11/06/Palestine_and_Autism.pdf [lastet ned 16. november 2020]. Først publisert her: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4614-6435-8_102180-1 [lastet ned 23. november 2020]
- Star Mountain Rehabilitation Center (2020). *Star Mountain Rehabilitation Center*. Ramallah: Star Mountain Rehabilitation Center. Tilgjengelig fra Facebook <https://www.facebook.com/Star-Mountain-Rehabilitation-Center-269617783228352> [lastet ned 23. november 2020]
- Wojood Center (2020). *Wojood Center*. Tulkarem: Wojood Center. Tilgjengelig fra <http://wojood.calds.org/> [lastet ned 16. november 2020]

Muntlige kilder

- Det palestinske helsedepartementet, ved viseminister Dr. Asad Ramlawi og direktør for internasjonale relasjoner, Maria Yousef al-Aqra. Palestinske selvstyremyndigheter. Møte i Ramallah 1. november 2016.

Ferdoos al-Issa. Førsteamanuensis i psykisk helse og psykoterapi, leder for det samfunnsvitenskapelig insitutt (Social Science Department) og koordinator for Master of Social Work (MSW) ved universitetet i Betlehem. Telefonsamtale 20. oktober 2020 og e-poster 17. og 24. november 2020.

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.